
**PROGRAM INTEGRACJI
SPOŁECZNEJ I AKTYWIZACJI
ZAWODOWEJ
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W SUWAŁKACH NA LATA 2022 - 2026**

Spis Treści

Wprowadzenie	4
I. Charakterystyka środowiska osób niepełnosprawnych	6
1.1. Niepełnosprawność – opis zagadnienia	6
1.2. Niepełnosprawność w Mieście Suwałki	6
1.3. Orzecznictwo do celów poza rentowych	9
1.3.1. Cel orzecznictwa poza rentowego	9
1.3.2. Orzecznictwo mieszkańców Suwałk	9
1.3.3. Przyczyny niepełnosprawności	10
1.4. Społeczeństwo wobec niepełnosprawności	10
II. Pomoc i wsparcie niepełnosprawnych mieszkańców Suwałk	11
2.1. Pomoc finansowa i rzeczowa oraz świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze ..	11
2.2. Usługi opiekuńcze i wsparcie w miejscu zamieszkania	13
2.3. Zakłady Opiekuńczo-Lecznicze i Pielęgnacyjno-Opiekuńcze	15
2.4. Ośrodki wsparcia	15
2.5. Pomoc instytucjonalna	17
III. Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	18
3.1. Rehabilitacja społeczna	18
3.1.1. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	18
3.1.2. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	19
3.1.3. Turnusy rehabilitacyjne	19
3.1.4. Sport, kultura, rekreacja i turystyka	20
3.2. Rehabilitacja zawodowa	21
3.2.1. Program „Aktywny Samorząd”	21
3.2.2. Program wyrównywania różnic między regionami	22
3.2.3. Podmioty ekonomii społecznej	23
3.3. Przewóz osób niepełnosprawnych jako element rehabilitacji społecznej i zawodowej	23
3.3.1. Usługi door-to-door w Mieście Suwałki.....	24
3.4. Finansowanie pomocy na rzecz osób niepełnosprawnych	25
3.5. Rola organizacji pozarządowych w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych	26
3.6. Zasoby instytucjonalne i realizatorzy Programu	26
IV. Podstawowe założenia Programu	27
4.1. Adresaci Programu	27

4.2.	Cel Programu	27
4.3.	Kierunki i zadania realizacyjne	28
4.4.	Monitoring i ewaluacja	33
4.5.	Źródła finansowania	33
4.6.	Podstawy prawne	34

Wprowadzenie

W 2021 roku dobiegła końca realizacja „Programu Integracji Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych w Suwałkach na lata 2017 – 2021.

Założeniem Programu było prowadzenie i rozwój aktywnych form integracji społecznej i zawodowej polegających w szczególności na:

- 1) usuwaniu barier psychospołecznych w procesie integracji osób niepełnosprawnych i ich rodzin ze środowiskiem;
- 2) wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w zakresie edukacji i zatrudnienia;
- 3) prowadzeniu działań zmierzających do likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych oraz transportowych;
- 4) poprawie jakości życia osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku;
- 5) identyfikacji, diagnozie oraz działaniach na rzecz zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych.

Dotychczasowe działania związane z organizacją i funkcjonowaniem różnych ogniw oparcia społecznego osób niepełnosprawnych w Mieście Suwałki analizowano corocznie. W oparciu o gromadzone dane, sporządzano roczne sprawozdania z realizacji Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Suwałki na lata 2017– 2021, które podlegały ocenie Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Suwałk, a następnie przekazywano Wojewodzie Podlaskiemu i publikowano na www.mopr.suwalki.pl.

Głównymi podmiotami zaangażowanymi w realizację działań na rzecz osób niepełnosprawnych byli: Urząd Miejski w Suwałkach, MOPR, DPS „Kalina”, placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, SOK, OSiR, Muzeum Okręgowe, Biblioteka Publiczna, Powiatowy Urząd Pracy, ośrodki wsparcia, placówki służby zdrowia, ZBM TBS Sp. z o. o., PGK, NGO, itp.

Podejmowane działania odzwierciedla diagnoza zawarta w niniejszym programie.

Analizowane dane wskazują na spadek liczby osób niepełnosprawnych wykazujących zapotrzebowanie na świadczenia pieniężne. Zauważa się natomiast wzrost zapotrzebowania na świadczenia o charakterze usługowym, wspierającym i pomocowym, a zwłaszcza na poradnictwo, usługi opiekuńcze, uczestnictwo w ośrodkach wsparcia. Zapotrzebowanie na tego rodzaju formy pomocy świadczy dążeniu do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku.

Systematyczna likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się wpływa na wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych, umożliwia łatwiejsze funkcjonowanie oraz zapobiega izolacji i wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.

Rok 2020 nie sprzyjał integracji i uczestnictwu osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. Z powodu Covid – 19 odwołano część wydarzeń kulturalnych i sportowych, nie organizowano wycieczek, imprez integracyjnych, a także rezygnowano z uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.

W okresie realizacji Programu zauważamy rozwój infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych poprzez utworzenie 1 mieszkania chronionego – wspieranego przeznaczonego dla 3 osób z zaburzeniami psychicznymi, utworzenie domu dziennego pobytu liczącego 15 miejsc funkcjonującego w strukturze Domu Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach. O ponad 50% wzrosła liczba miejsc w zakładzie pielęgnacyjno – opiekuńczym i zakładzie opiekuńczo-leczniczym, który prowadzi dodatkowo 2 pododdziały: hospicjum -14 miejsc, ZOL dla mechanicznie wentylowanych -14 miejsc w ramach Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Paliatywnej im. Jana Pawła II.

Umożliwiono dostęp do konsultacji geriatrycznych, pogadanek i wykładów w ramach programów profilaktycznych finansowanych przez Miasto Suwałki. Od 01 września 2021 r., na terenie Szpitala Wojewódzkiego w Suwałkach, uruchomiono Poradnię Geriatryczną obsługiwaną przez 2 lekarzy w wymiarze 12 godzin tygodniowo.

Aktywizacja zawodowa jest szczególnym aspektem procesu rehabilitacyjnego. Działania PUP, a także innych podmiotów zmierzają do kształtowania postaw prozatrudnieniowych wśród pracodawców i osób niepełnosprawnych. Pomimo spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych osób niepełnosprawnych, znacznie wzrosła liczba osób objętych doradztwem zawodowym.

Wzrasta również kompleksowa pomoc i wsparcie na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej poprzez diagnozowanie i kompensowanie deficytów rozwojowych oraz poradnictwa.

Planując w niniejszym Programie działania uwzględniono ich interdyscyplinarny wymiar, bowiem problemy osób niepełnosprawnych, nie dotyczą jedynie obszaru pomocy społecznej, ale także zatrudnienia, zdrowia, edukacji, kultury czy mieszkalnictwa.

Polityka społeczna Miasta Suwałki w swoich założeniach opiera się przede wszystkim na poszanowaniu praw ludzi, dąży do poprawy dostępu do tych praw i zwiększenia poziomu ich realizacji. Osoby niepełnosprawne w codziennym życiu napotykać na szereg barier kulturowych, psychospołecznych, funkcjonalnych i prawnych. Miejsce osób niepełnosprawnych w społeczeństwie nie zależy tylko od organizacji systemu instytucji wspomagających, od jakości prawa i zakresu jego stosowania w praktyce, ale także od postaw społecznych. Tak więc uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym zależy nie tylko od nich samych, ale również od społeczeństwa, które tworzy klimat i warunki, w których te osoby znajdują swoje miejsce obok ludzi sprawnych.

Aspiracje osób niepełnosprawnych do podmiotowości, samodzielności, niezależności oraz autonomii powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w mentalności społecznej i postawach opartych na tolerancji, zrozumieniu i poszanowaniu godności tych osób.

Różnorodne potrzeby omawianej grupy osób skłaniają do kontynuacji tego procesu poprzez Program Integracji Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych Miasta Suwałki do 2026 roku.

Wprowadzenie w życie działań i inicjatyw zawartych w niniejszym dokumencie uzależnione będzie od wielu czynników. Do ich realizacji nie wystarczą bowiem tylko działania podejmowane przez instytucje samorządowe. Konieczne jest także zaangażowanie innych podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych, m.in. fundacji, stowarzyszeń, związków. Niezwykle istotna jest także aktywna postawa osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin. Dopiero zintegrowanie wszystkich działań i inicjatyw usprawnić może system pomocy osobom niepełnosprawnym. Warto także wspomnieć o tym, że zakres podejmowanych przedsięwzięć determinować będzie wielkość środków finansowych przeznaczonych dla jednostek.

Rozdział I. Charakterystyka środowiska osób niepełnosprawnych.

1.1. Niepełnosprawność – opis zagadnienia

Art. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zawiera najczęściej w Polsce cytowaną definicję niepełnosprawności jako „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”.

Zgodnie z wyżej cytowaną ustawą osoby niepełnosprawne prawnie można podzielić według rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła i stopnia niepełnosprawności. Wyróżniamy następujące rodzaje:

- 1) **znaczny stopień niepełnosprawności** – zalicza się do niego osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- 2) **umiarkowany stopień niepełnosprawności** – zalicza się do niego osobę o naruszonej sprawności organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej lub częściowej pomocy innych osób w pełnieniu ról społecznych;
- 3) **lekki stopień niepełnosprawności** – zalicza się do niego osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne;
- 4) **orzeczenie o niepełnosprawności** – dotyczy osób, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Zgodnie z szacunkami ONZ, ok. 650 mln osób, co stanowi ok. 10% ludności świata, dotknięta jest niepełnosprawnością. W naszym kraju wskaźnik ten jest jednak wyższy. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku liczba niepełnosprawnych w Polsce to 4.697.048, z czego 46,1% stanowią mężczyźni, natomiast 53,9% kobiety. Ogółem osoby niepełnosprawne stanowią 12,2% ludności kraju, co oznacza, że co ósmego obywatela RP można zaliczyć do tej grupy.

1.2. Niepełnosprawność w Mieście Suwałki

Zdiagnozowanie skali występowania zjawiska niepełnosprawności jest trudnym procesem, ze względu na brak aktualnych danych. Źródłem ostatnich szczegółowych danych dotyczących wskaźników niepełnosprawności był Narodowy Spis Powszechny z 2011 roku.

Liczba osób niepełnosprawnych

Grupy wiekowe osób niepełnosprawnych	Suwałki	Województwo Podlaskie	Polska
w wieku przedprodukcyjnym	395	5 258	215 849
w wieku produkcyjnym	3 625	58 447	2 282 503
w wieku poprodukcyjnym	3 005	68 053	2 198 695
Suma	7 025	131 758	4 697 047

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011 r.

Zgodnie z powyższymi danymi, co dziesiąty mieszkaniec naszego miasta jest osobą z niepełnosprawnością.

Biorąc pod uwagę wiek osób niepełnosprawnych w Mieście Suwałki, podobnie jak w całej Polsce najwięcej jest osób w wieku **produkcyjnym tj. 51% populacji niepełnosprawnych**, a więc w wieku aktywności zawodowej.

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach na dzień 31 grudnia 2020 r. przy ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych 1814, zarejestrowano 222 osoby niepełnosprawne, w tym 149 osób bezrobotnych i 73 poszukujące pracy.

Bezrobotni niepełnosprawni stanowią 12,2 % ogółu bezrobotnych w PUP. Największą grupą wśród nich są osoby z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym (30,6%) oraz z wykształceniem zasadniczym (29%).

Pod względem orzeczonego stopnia niepełnosprawności, dominują osoby ze stopniem umiarkowanym (57,7%), stopniem lekkim (40,09 %) i znacznym (2,2%).

Pod względem rodzaju niepełnosprawności, najwięcej osób bezrobotnych to osoby chore psychicznie (26,6%), kolejną grupą to osoby z dysfunkcją narządu ruchu (23,4%). Prawie 64% osób bezrobotnych stanowią mężczyźni.

Barierę ograniczającą zatrudnienie osób niepełnosprawnych wynikają z sytuacji na rynku pracy, przede wszystkim bezrobocia i niższego od ogółu społeczeństwa poziomu wykształcenia, a często także braku motywacji do podejmowania działań na rzecz poprawy własnej sytuacji.

Obecnie do aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych przywiązuje się szczególną wagę, jako wskaźnika aktywności społecznej w ogóle i satysfakcjonującego społecznego ich funkcjonowania. Aktywność zawodowa tej grupy osób jest nie tylko sposobem osiągnięcia samodzielności ekonomicznej, ale także czynnikiem budującym poczucie własnej wartości i samorealizację oraz drogę do szeroko rozumianej reintegracji społecznej. Niezbędne zatem staje się podejmowanie kompleksowych działań na rzecz włączania w życie zawodowe. Ważnym instrumentem w procesie tym jest ekonomia społeczna, szkolenia zawodowe, dostosowane i adekwatne miejsca pracy oraz świadomi i współpracujący pracodawcy.

Kolejną grupą są osoby w wieku poprodukcyjnym – 43 % populacji osób niepełnosprawnych. Starzenie się społeczeństwa jest jednym z najważniejszych problemów współczesnego świata. Przyczyną takiej sytuacji jest statystyczne wydłużenie życia przy jednocześnie niskim przyroście naturalnym, co decyduje o sytuacji demograficznej kraju, regionu i naszego miasta.

W Suwałkach liczba kobiet powyżej 60. roku życia i mężczyzn powyżej 65. roku życia wynosi obecnie 16 198, co stanowi 23% ogólnej liczby mieszkańców. Liczebność kobiet w tej grupie wiekowej jest znacznie wyższa.

Liczba osób w wieku emerytalnym na terenie miasta Suwałki za lata 2018-2020

wyszczególnienie	Liczba mieszkańców w latach		
	2018	2019	2020
liczba mieszkańców, w tym	69827	69758	69639
osoby w wieku emerytalnym, z tego:	15139	15739	16198
kobiety 60 lat i więcej	8893	9197	9450
mężczyźni 65 lat i więcej	6246	6542	6748

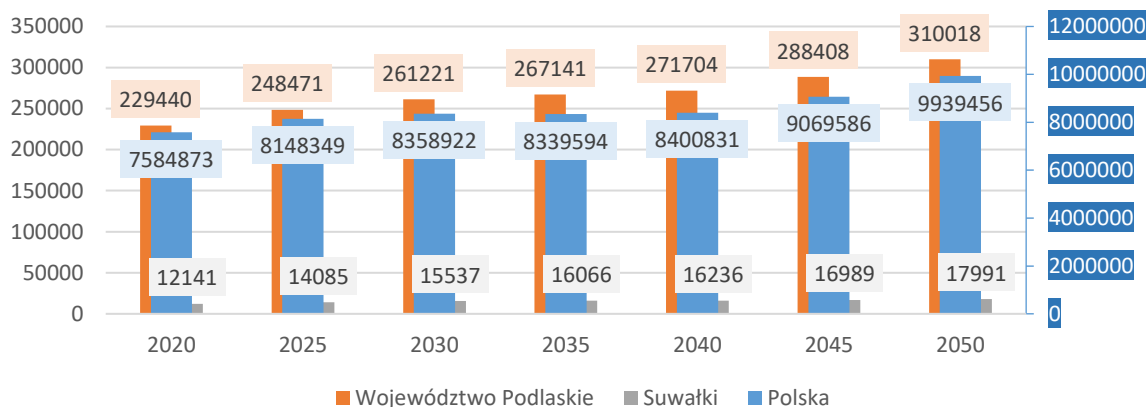
Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Powyższe dane wskazują, iż sukcesywnie spada liczba mieszkańców. Starzejemy się szybciej niż prognozowano. Faktyczna liczba osób w wieku starszym na terenie Suwałk przekroczyła o 25 % prognozowane wartości.

Prognoza liczebności osób w wieku poprodukcyjnym

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki na lata 2016 – 2025

Rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym jest ważną informacją szczególnie w perspektywie planowania usług społecznych i środków budżetowych na działania interwencyjne adresowane do seniorów.

Wysoki wskaźnik feminizacji w grupie seniorów wymaga upowszechniania działań integracyjnych w celu zapobiegania samotnemu starzeniu się w gorszej kondycji zdrowotnej.

Osoby niepełnosprawne w wieku przedprodukcyjnym stanowią 0,6% ogółu mieszkańców Suwałk i ok. 6 % populacji osób niepełnosprawnych.

Zgodnie z przepisami prawa oświatowego każdemu dziecku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w tym niepełnosprawnemu tworzy się warunki niezbędne do rozwoju, dostosowując treści, metody i organizację nauczania do możliwości psychofizycznych dzieci oraz zapewnia możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W rozwoju i edukacji dzieci ważne jest wczesne rozpoznawanie wad rozwojowych. Poradnia Psychologiczna w Suwałkach wydaje m.in. orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, indywidualnego nauczania oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W roku szkolnym 2018/19 roku wydano 273 orzeczenia, w 2019/20 r. – 256 i w 2020/21 r. – 280.

Edukacja zmierzająca do wyposażenia osoby niepełnosprawnej w określony zasób wiedzy i umiejętności jest pierwszym ogniwem rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Dzieci i młodzież z potrzebami kształcenia specjalnego w Mieście Suwałki w latach 2019-2021

L.p.	Rodzaj szkoły	Liczba uczniów w latach		
		30.09.2019	30.09.2020	30.09.2021
1.	Przedszkola	26	38	39
2.	Szkoły podstawowe	159	167	177
3.	Szkoły ponadpodstawowe	37	52	65
4.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy	247	176	174
	Razem	469	433	455

Źródło: Urząd Miejski. Wydział Oświaty i Wychowania.

Dzieci ze specjalnymi potrzebami kształcenia stanowią 3,89 % ogółu uczniów (11.703) uczęszczających do szkół w Suwałkach. Uznaje się za konieczne podejmowanie działań, by osoby niepełnosprawne mogły w miarę samodzielnie uczęszczać do ogólnie dostępnych szkół razem z pełnosprawnymi rówieśnikami. Tylko w sytuacjach szczególnych powinny być kierowane do kształcenia specjalnego. Koncepcja kształcenia osób niepełnosprawnych i usługi oświatowe powinny być: zindywidualizowane, dostępne, powszechne, oferujące szeroki wybór możliwości, oferujące pomoc rodzinom dzieci niepełnosprawnych w tworzeniu właściwego środowiska rodzinnego.

Obserwowane tendencje demograficzne powodują negatywne skutki we wszystkich dziedzinach życia, szczególnie w sferze szeroko rozumianych usług opiekuńczych i zdrowotnych.

Oznacza to, że jedna/czwarta społeczeństwa w najbliższej przyszłości będzie wymagała zwiększonego zakresu pomocy i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz zwiększonego zakresu opieki medycznej, ale także stworzenia możliwości do aktywnego trybu życia i przeciwdziałania wykluczeniu z życia społecznego i kulturalnego miasta.

Kumulowanie się problemów natury zdrowotno-ekonomiczno-społecznej, prowadzących często do bezradności i wykluczenia wymaga podejmowania szeregu działań, mających na celu m.in. dostosowanie i rozwój infrastruktury społecznej, odpowiedniej do zmieniających się potrzeb tej grupy osób. Pogarszająca się kondycja zdrowotna i możliwości samodzielnego funkcjonowania powodują potrzebę rozwoju różnorodnych usług w miejscu zamieszkania, konieczność rozwoju geriatrycznych placówek służby zdrowia, w tym w formie opieki długoterminowej oraz porad lekarzy różnych specjalności, do których obecnie dostęp jest bardzo ograniczony.

1.3. Orzecznictwo do celów poza rentowych

1.3.1. Cel orzecznictwa poza rentowego:

- 1) korzystanie z ulg i uprawnień, np. podatkowych, komunikacyjnych, kart parkingowych, mieszkaniowych (dodatkowa powierzchnia mieszkaniowa), zwolnienia z opłat abonamentowych na podstawie odrębnych przepisów;
- 2) rehabilitacja zawodowa – zatrudnienie subsydiowane, szkolenia i inne instrumenty rynku pracy;
- 3) rehabilitacja społeczna – zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby, likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, turnusy rehabilitacyjne, uczestnictwo w Warsztatach Terapii Zajęciowej, itp.;
- 4) świadczenia z pomocy społecznej – świadczenia pieniężne, usługi opiekuńcze, pomoc instytucjonalna;
- 5) świadczenia opiekuńcze – zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna;
- 6) dodatki do świadczeń rodzinnych – dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji;
- 7) uzupełnianie orzeczeń - o niezbędne wskazania do uzyskania ulg i uprawnień.

1.3.2. Orzecznictwo mieszkańców Suwałk.

Źródłem aktualnych informacji na temat osób z orzeczoną niepełnosprawnością jest Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach.

Liczba wydanych orzeczeń mieszkańcom Suwałk w latach 2019-2021

Rodzaje orzeczeń	Liczba orzeczeń o niepełnosprawności, w latach		
	2019	2020	2021
liczba złożonych wniosków, z tego pozytywnych orzeczeń	2129	1822	2051
o niepełnosprawności (dzieci do 16 roku życia)	221	180	231
o znacznym stopniu niepełnosprawności	594	523	506
o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	911	831	823
o lekkim stopniu niepełnosprawności	352	271	258
Razem orzeczeń	2078	1805	1818

Źródło: Sprawozdawczość Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach

W roku 2020 r. zauważamy spadek składanych wniosków i wydawanych orzeczeń. Powodem spadku mogą być zagrożenia związane z trwającą epidemią, w czasie której podjęto działania ograniczające ryzyko rozprzestrzeniania się wirusa, poprzez m.in. regulacje dotyczące

przedłużania ważności orzeczeń o niepełnosprawności, które zachowują ważność przez okres 60 dni od odwołania pandemii.

Natomiast w 2021 r. wzrostu orzeczeń możemy dopatrywać się wśród nowo orzekanych osób. W 44 % dominują osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, natomiast dzieci stanowią 11% ogólnej liczby orzekanych.

1.3.3. Przyczyny niepełnosprawności

Przeciętny człowiek, tzw. pełnosprawny, funkcjonuje na normalnym poziomie, ustalonym przez przyjęte normy lub standardy zdrowotne oraz przyjęte w danym społeczeństwie formy zachowania się. Poziom funkcjonowania człowieka może jednak być obniżony w stosunku do tych norm i standardów, na skutek stanu zdrowia, a więc na skutek wady wrodzonej, choroby, urazu lub zmian starczych, itp.

Liczba wydanych orzeczeń z uwzględnieniem przyczyny niepełnosprawności w latach 2019-2021

L.p.	Rodzaj schorzenia	dzieci do 16 roku życia			osoby dorosłe		
		2019	2020	2021	2019	2020	2021
1.	upośledzenie umysłowe	4	5	7	16	12	16
2.	choroby psychiczne	1	3	2	246	252	231
3.	zaburzenie głosu, mowy i choroby słuchu	9	15	22	52	44	65
4.	choroby narządu wzroku	11	6	9	58	24	38
5.	upośledzenie narządu ruchu	16	9	17	458	384	404
6.	epilepsja	9	7	14	12	12	11
7.	choroby układu oddechowego i krążenia	32	12	12	394	330	393
8.	choroby układu pokarmowego	7	7	3	90	77	93
9.	choroby układu moczowo-płciowego	7	5	7	168	179	188
10.	choroby neurologiczne	28	16	22	227	205	184
11.	inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby krwiotwórcze	48	39	38	134	100	123
12.	całościowe zaburzenie rozwojowe	49	56	63	2	6	8

Źródło: Sprawozdawczość Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Suwałkach

Dominującą przyczyną wśród orzekanych dzieci są choroby całościowych zaburzeń rozwojowych, w tym autyzm.

Wśród orzekanych osób dorosłych dominują schorzenia związane z upośledzeniem narządu ruchu, chorobami układu oddechowego i krążenia oraz choroby psychiczne. Zauważa się wzrost zaburzeń słuchu, głosu, mowy i wzroku. Pozostałe schorzenia nie nasilają się, a wręcz wykazują tendencję spadkową.

1.4. Społeczeństwo wobec niepełnosprawności

Pozytywne postawy społeczeństwa i najbliższych, zawierające krytyczną, lecz obiektywną i życzliwą ocenę osoby niepełnosprawnej, stanowią warunek konieczny dla rozwoju jej poczucia bezpieczeństwa, a tym samym dla prawidłowego przystosowania społecznego. Szacunek i akceptacja wyrażane przez otoczenie społeczne przyczyniają się do zwiększenia poczucia własnej wartości, samoakceptacji i pogody ducha. Pozwalają dostrzec osobie niepełnosprawnej pozytywne aspekty życia pomimo trudności wynikających z niepełnosprawności. Pobudzają ją również do radzenia sobie ze stresem, kryzysami oraz do ciągłego przewyżniania własnych ograniczeń.

Negatywne postawy i oczekiwania ludzi sprawnych wobec osób niepełnosprawnych mają ujemny wpływ na ich zachowanie, a przede wszystkim na samoocenę. Poza tym utrudniają przystosowanie się i akceptowanie własnej niepełnosprawności, zniechęcają do podejmowania

najmniejszego nawet wysiłku, rodzą poczucie pogardy dla samego siebie i swojej niepełnosprawności, osłabiają mechanizmy odpornościowe i niweczą efekty podejmowanych zabiegów leczniczych, edukacyjnych i rehabilitacyjnych.

Obecnie osoby niepełnosprawne starają się być aktywne, mają coraz większe szanse rozwoju.

Ważnym ogniwem w kreowaniu polityki społecznej wobec seniorów i osób niepełnosprawnych są powołane przez Prezydenta Miasta Suwałk 2 rady, tj.

Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Suwałk, w której skład wchodzi głównie osoby niepełnosprawne będące przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz przedstawiciel jednostki samorządu terytorialnego. Jest organem opiniodawczo-doradczym Prezydenta i ściśle współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Suwałkach. Została powołana na 4-letnią kadencję Zarządzeniem nr 243/2019 Prezydenta Miasta Suwałk z dnia 26 czerwca 2019 r.

Suwałska Rada Seniorów również jako organ doradczy przy Prezydencie Miasta Suwałk posiada charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny.

Jej głównym celem jest reprezentowanie seniorów i opracowanie wspólnie z władzami miasta rozwiązań przyjaznych osobom starszym. Radę tworzy dziewięć osób – siedmioro zgłoszonych i wybranych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty działające na rzecz osób starszych oraz dwie wskazane przez Prezydenta Miasta Suwałk. Kadencja trwa trzy lata.

Rozdział II. Pomoc i wsparcie niepełnosprawnych mieszkańców Suwałk

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych są zadaniem ogólnospołecznym oraz ważnym elementem polityki społecznej miasta, która jest skierowana na minimalizowanie skutków niepełnosprawności i zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych we wszystkich obszarach życia.

Prezentowane poniżej działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie i innych instytucji oraz organizacji pozarządowych mają na celu wyeliminowanie przeszkód utrudniających osobom niepełnosprawnym aktywny udział w życiu społecznym, zawodowym jednocześnie zapobiegając marginalizacji i wykluczeniu tej grupy osób.

2.1. Pomoc finansowa i rzeczowa oraz świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze.

Niepełnosprawność i choroby stanowią coraz większy udział wśród przesłanek do udzielania pomocy społecznej.

W 2021 r. niepełnosprawność była powodem przyznania pomocy 868 rodzinom, co stanowi ok. 63% ogólnej liczby rodzin objętych pomocą społeczną. Należy wnioskować, że osoby niepełnosprawne są tą grupą społeczną, która najczęściej narażona jest na ubóstwo.

Świadczenia pieniężne kierowane są do osób o najniższych dochodach wykazujących niezaspokojone potrzeby egzystencjonalne.

Świadczenia pieniężne i w naturze z tytułu niepełnosprawności w Mieście Suwałki

Rodzaj świadczenia	Liczba osób objętych pomocą w latach		
	2019	2020	2021
zasiłki stałe	468	435	425
zasiłki okresowe	40	48	37
zasiłki celowe	160	128	212
pomoc w naturze - posiłki	184	185	170
świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub artykułów żywnościowych	708	612	501
posiłek z dowozem do miejsca zamieszkania	50	56	42
opał z dowozem	23	19	25

Źródło: Sprawozdawczość MOPR w Suwałkach za lata 2019-2021

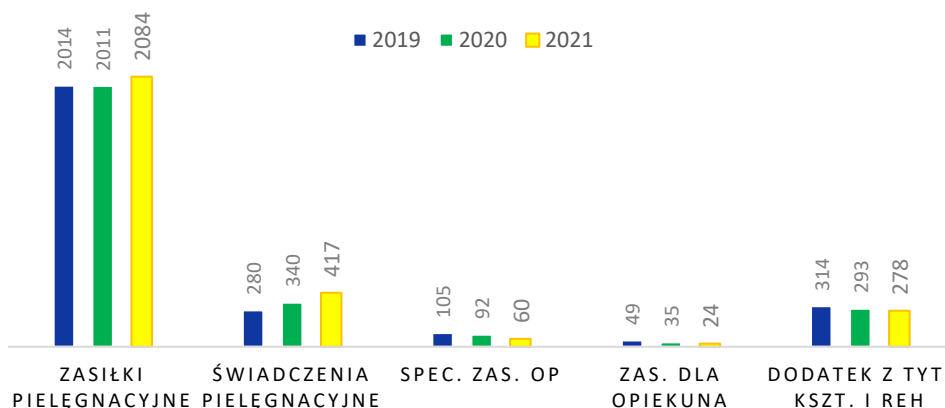
Powyższe dane wskazują, iż znaczna grupa osób korzysta z świadczeń pieniężnych w formie zasiłku stałego i świadczeń na zakup posiłku lub artykułów żywnościowych. Uzupelnieniem pomocy o charakterze stałym są zasiłki celowe i okresowe przyznawane doraźnie jeżeli niepełnosprawność lub długotrwała choroba powodują wzrost kosztów utrzymania związanych, w szczególności z potrzebą zakupu leków, rehabilitacji, dojazdu do lekarzy specjalistów, zakupu opału, itp. Osobom samotnym, niepełnosprawnym, których stan zdrowia nie pozwala na opuszczanie mieszkań - posiłek i opał dowożony jest do miejsca zamieszkania.

Znaczącą grupę stanowią mieszkańcy uprawnieni do **świadczeń pielęgnacyjno-opiekuńczych**, których celem jest częściowe pokrycie wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Wśród tych świadczeń możemy wyróżnić:

- zasiłek pielęgnacyjny – 215,84 zł
- świadczenie pielęgnacyjne – 2119 zł miesięcznie,
- specjalny zasiłek opiekuńczy – 620 zł miesięcznie,
- zasiłek dla opiekuna – 620 zł,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji – 90 zł do 5.r. życia i 110 zł powyżej 5.r. życia miesięcznie.

liczba osób pobierających świadczenia opiekuńcze w mieście Suwałki w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdawczość Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach za lata 2019-2021

W poszczególnych latach następuje wzrost liczby osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne oraz świadczenia pielęgnacyjne. Obowiązujący stan prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 21 października 2014 r. sygn. K38/13) pozwala na uzyskiwanie świadczeń pielęgnacyjnych na dorosłych zależnych członków rodziny, co skutkuje spadkiem specjalnych zasiłków opiekuńczych uzależnionych od kryterium dochodowego.

Odnotowuje się również sukcesywny spadek osób pobierających zasiłek dla opiekuna wynikający z zapisów ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, który zastąpił świadczenia pielęgnacyjne na dorosłych członków rodziny przyznane przed 1 lipca 2013 r.

Świadczenia z tytułu sprawowania opieki nad zależnymi członkami rodzin zastępują utratę dochodu wynikającego ze świadczenia pracy, której nie może podjąć osoba sprawująca opiekę, mimo wykazywanej zdolności do pracy.

Pozytywnym efektem tych świadczeń jest pozostawienie osoby niepełnosprawnej w jej dotychczasowym środowisku oraz przeciwdziałanie instytucjonalizacji.

Od 2017 r. na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” wypłaca się jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia dziecka w wysokości 4000 zł, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenia albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

W 2019 r. wypłacono 6 świadczeń, w 2020 – 10 świadczeń i 2021 – 11.

2.2. Usługi opiekuńcze i wsparcie w miejscu zamieszkania

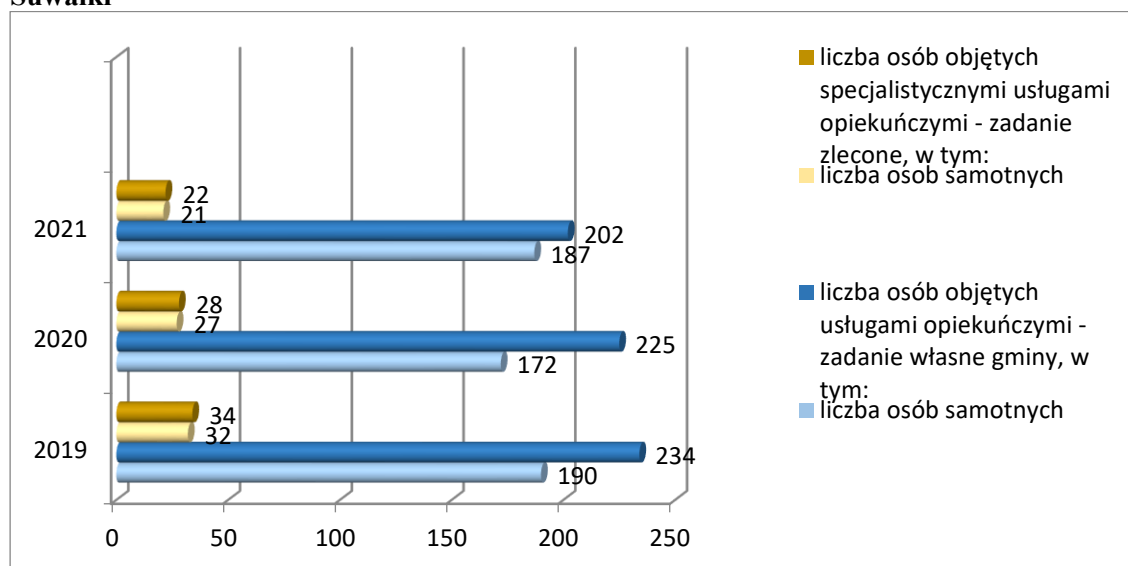
Usługi opiekuńcze stanowią ważny element wsparcia niezbędnego niepełnosprawnym mieszkańcom naszego miasta. Dzięki tej pomocy wiele osób mimo podeszłego wieku, osamotnienia, chorób i wynikłych z nich dysfunkcji może nadal pozostać w dotychczasowym środowisku, miejscu uznanym za spokojne i bezpieczne.

Beneficjentami usług opiekuńczych są osoby, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedy, terapeuty zajęciowego, pielęgniarki, asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekunki środowiskowej, specjalisty w zakresie rehabilitacji medycznej, fizjoterapeuty lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć określone specjalistyczne usługi.

Liczba osób objęta usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w Mieście Suwałki

Źródło: Dane Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach za lata 2019-2021

Z powyższych danych wynika, iż pomoc w formie usług opiekuńczych kierowana jest w zdecydowanej większości do osób samotnych i samotnie gospodarujących. Potrzeby w tym zakresie wykazują tendencję spadkową. Przyczyną takiej sytuacji jest wyższa niż dotychczas umieralność osób w podeszłym wieku powodowana w wielu przypadkach epidemią i brakiem dostępu do służby zdrowia.

Wsparcie osób niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania wzbogacano poprzez realizację programów pozyskując środki z dostępnych funduszy:

❖ Fundusz Solidarnościowy

Program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”- edycja 2019 i 2020 skierowany do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, w wieku do 75 roku życia

Celem Programu było zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych. Programem objęto w 2019 roku - 21 osób, w 2020 – 32 osoby. Łącznie pozyskano 150.052 zł.

Program „**Opieka wytchnieniowa**” - edycja 2019 adresowany był do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami niepełnosprawnymi. W ramach programu realizowano usługi w miejscu zamieszkania dla 7 osób. Ważnym aspektem usługi opieki wytchnieniowej było wzmocnienie osobistego potencjału członków rodzin i opiekunów zaangażowanych w sposób stały w codzienne wspomaganie osób niepełnosprawnych oraz ograniczenie wpływu na ich kondycję psychofizyczną wiążących się z tym obciążeń. Z pomocy wytchnieniowej skorzystało 6 opiekunów. Pozyskano kwotę 12.314 zł

W 2022 r. również przystąpiono do realizacji Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka Wytchnieniowa” pozyskując środki w wysokości 187.119 zł. Do realizacji przyjęto moduł dotyczący usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Planuje się zapewnienie wsparcia 20 osobom w wymiarze 240 godzin.

Program „**Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej**” - edycja 2020 i 2021 r. Usługi dedykowano osobom ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Usługi asystenckie polegały na pomocy i wspomaganiu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. W roku 2020 z usług skorzystało 11 osób, natomiast w 2021 – 31 osób, w tym 2 dzieci z autyzmem. Łącznie pozyskano 338.706,38 zł. Na 2022 r. pozyskano środki w wysokości 842.826 zł. Wsparciem asystenta objęto 50 osób niepełnosprawnych.

❖ Fundusz Przeciwdziałania COVID-19

Program „Wspieraj Seniora” – mający na celu ochronę seniorów przed zakażeniem wirusem SARS-CoV-2, którzy ze względu na trwający stan epidemii pozostali w domu i nie mieli możliwości np. poprzez wsparcie rodziny zabezpieczenia sobie artykułów podstawowej potrzeby. Odbiorcami programu byli mieszkańcy w wieku 70 lat i więcej. Program realizowano w 2020 i 2021 r. Wsparciem objęto:

- 2020 rok – 12 osób, 65 usług. Wydatkowano 17.110,70 zł,
- 2021 rok - 22 osoby, 727 usług. Wydatkowano 102.600,23 zł.

Program został rozszerzony na rok 2022 pn. „Korpus Wsparcia Seniorów”. Miasto przystąpiło do realizacji Modułu II, w ramach którego realizowana jest „opieka na odległość” poprzez monitorowanie stanu zdrowia samotnych seniorów w oparciu o tzw. „opaski bezpieczeństwa”. Monitoringiem objęto 90 osób. Pozyskano 120 tys. zł.

❖ Środki PFRON

Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” – Moduł III.

Program realizowano w 2020 r. Skierowany był do osób niepełnosprawnych, które na skutek wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii utraciły możliwość korzystania przez okres co najmniej 5 kolejnych następujących po sobie dni roboczych w miesiącu z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej. Mogły one skorzystać ze wsparcia finansowego i przeznaczyć je na zapewnienie opieki w warunkach domowych. Pomocy udzielono 211 mieszkańcom Suwałk będących uczestnikami 10 placówek rehabilitacyjnych. Na realizację zadania wydatkowano **412.575 zł**

Powyższe działania poszerzyły ofertę usług i w znacznym stopniu wpłynęły na poprawę komfortu życia osób niepełnosprawnych i starszych, zwiększyły niezależność i sprzyjały podejmowaniu ról społecznych oraz zapewniały kontakt z otoczeniem.

2.3. Zakłady Opiekuńczo Lecznicze i Pielęgnacyjno–Opiekuńcze

Struktura demograficzna oraz wynikające potrzeby społeczeństwa w zakresie opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi rodzą zapotrzebowanie na formy opieki długoterminowej i krótkoterminowej.

Misją zakładów jest pomoc w odzyskaniu możliwie największego zakresu sprawności i niezależności oraz poprawa jakości życia.

W systemie ochrony zdrowia na terenie miasta Suwałki w **strukturze Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Paliatywnej im. Jana Pawła II** funkcjonują:

- **Zakład Opiekuńczo-Leczniczy** – 22 miejsca;
- **Hospicjum stacjonarne** - 14 miejsc, które zapewnia całościową opiekę nad pacjentem chorującym na nieuleczalne, nie poddające się leczeniu przyczynowemu, postępującej choroby. Opieka ma na celu zapobieganiu i uśmierzaniu bólu i innych objawów somatycznych, łagodzenie cierpień psychicznych, duchowych i socjalnych. Świadczenia opieki paliatywnej obejmują również wspomaganie rodziny chorego w czasie trwania choroby jak i w okresie osierocenia;
- **ZOL dla mechanicznie wentylowanych** – 14 miejsc,
- **Domowa opieka paliatywna** przeznaczona w 90% dla pacjentów w terminalnym okresie choroby nowotworowej.

W ramach **Specjalistycznego Psychiatrycznego Samodzielnego Publicznego ZOZ w Suwałkach** funkcjonuje

- **Zakład Pielęgnacyjno–Opiekuńczo – Psychiatryczny** - 65 miejsc.

Średniorocznie z placówek stacjonarnych opieki krótko i długoterminowej oraz domowej opieki pielęgniarstwa korzysta ok. 400 osób.

Nie wszystkie osoby przebywające w placówkach opiekuńczych wracają do swoich środowisk. Często po zakończeniu okresowego pobytu i z uwagi na stan zdrowia niezbędne jest umieszczenie w domach pomocy społecznej.

Od 1 września 2021 r. na terenie Szpitala Wojewódzkiego w Suwałkach, uruchomiono Poradnię Geriatryczną obsługiwaną przez 2 lekarzy w wymiarze 12 godzin tygodniowo.

W Szpitalu Wojewódzkim im. dr Ludwika Rydygiera w Suwałkach funkcjonuje Pododdział Geriatryczny na Oddziale Reumatologii, w Szpitalu Psychiatrycznym funkcjonuje 1 Oddział Psychogeriatryczny – 35 łóżek oraz 1 Oddział Dzienny Psychiatryczny Geriatryczny – 18 miejsc.

2.4. Ośrodki wsparcia

W systemie pomocy społecznej mamy do czynienia z ośrodkami wsparcia będącymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej dziennego pobytu, w których mogą być prowadzone również miejsca całodobowego okresowego pobytu. Do ośrodków tych zaliczamy środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, kluby samopomocy oraz schroniska.

Zajmują się one opieką dzienną, wsparciem uczestników i ich rodzin, terapią, pracą socjalną, poradnictwem, integracją społeczną, oraz zabezpieczają gorący posiłek. Jest to niezwykle ważne i potrzebne. Ich ideą jest utrzymanie jak najdłużej osoby niepełnosprawnej w jej środowisku naturalnym.

Na terenie miasta funkcjonują:

- **2 środowiskowe domy samopomocy** przeznaczone dla osób psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie liczące 69 miejsc, z których jeden jest jednostką organizacyjną Miasta Suwałki, zaś drugi prowadzi Stowarzyszenie „Aktywni Tak Samo” w Suwałkach. na zlecenie jednostki samorządu terytorialnego;
- **Dom Dziennego Pobytu „Kalinka” w Suwałkach** liczący 15 miejsc.

Na mocy zawartych porozumień z Powiatem Suwalskim i Gminą Suwałki dotyczących zlecenia zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej mieszkańcy Suwałk mają możliwość korzystania z ośrodków wsparcia w ościennych gminach.

Dostępna infrastruktura zapewni potrzeby naszych mieszkańców. Nie odnotowano osób oczekujących na skierowanie.

Ośrodki wsparcia jak i liczbę mieszkańców Suwałk korzystających z tych usług obrazuje poniższa tabela.

Mieszkańcy Suwałk w ośrodkach wsparcia w latach 2019-2021

Rodzaj ośrodka	Liczba miejsc	Liczba uczestników w latach		
		2019	2020	2021
ŚDS w Suwałkach , ul. Filipowska 20D	35	46	41	45
w tym mieszkańcy Suwałk		45	40	44
ŚDS przy Stowarzyszeniu „Aktywni Tak samo” w Suwałkach	34	37	36	37
w tym mieszkańcy Suwałk		16	30	32
ŚDS w Białej Wodzie	44	57	54	53
w tym mieszkańcy Suwałk		20	23	18
ŚDS w Lipniaku	60	60	60	60
w tym mieszkańcy Suwałk		29	31	30
Dom Dziennego Pobytu „Kalinka” w Suwałkach	15	14	13	13
Łączna liczba mieszkańców Suwałk w ośrodkach wsparcia		124	137	137

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach

Z powyższych danych wynika, iż uczestnikami ośrodków wsparcia jest raczej stała liczba uczestników. Mieszkańcy mają dość szeroki wybór placówek, w których przy udziale wykwalifikowanego personelu, mimo utraty pełnej samodzielności, mogą w dalszym ciągu funkcjonować w dotychczasowym środowisku, co sprzyja utrzymaniu odpowiedniej jakości życia i opóźnia potrzebę korzystania z pomocy instytucjonalnej.

Uzupełnieniem działalności ośrodków wsparcia są **mieszkania chronione**, które są formą pomocy społecznej przygotowującą pod okiem specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagają te osoby w codziennym funkcjonowaniu:

- **3 mieszkania treningowe** liczące 6 miejsc prowadzi Stowarzyszenie „Aktywni Tak Samo” w Suwałkach przeznaczone dla uczestników środowiskowego domu samopomocy;
- **1 mieszkanie chronione** wspierane liczące 3 miejsca dla osób z zaburzeniami psychicznymi ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach, które przystosowano i wyposażono w ramach Programu „Za życiem”.

Ponadto Miasto Suwałki przystąpiło do Programu kompleksowego wsparcia rodzin „Za życiem” działanie 4.3 pn. „Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne - najem mieszkania z mieszkaniowego zasobu gminy” we współpracy z ZBM TBS Sp. z o.o. w Suwałkach podjęto następujące działania:

- przyjęto regulację w zakresie warunków, jakie musi spełniać lokal wskazywany dla osób niepełnosprawnych,
- rozpoczęto modernizację zabytkowej kamienicy przy ul. Sejneńskiej 22 w Suwałkach w której lokale mieszkalne znajdujące się na parterze budynku w pierwszej kolejności będą oferowane dotychczasowym najemcom innych lokali komunalnych z niepełnosprawnością oraz rodzinom wychowującym dzieci niepełnosprawne,
- rozpoczęto prace przygotowawcze związane z budową budynku wielorodzinnego mieszkalnego przy ul. Franciszkańskiej w którym znajdują się 2 lokale mieszkalne przystosowane dla osób z niepełnosprawnością,
- podjęto stosowną uchwałę określającą zasady przeprowadzania naboru wniosków o zawarcie umów najmu lokali mieszkalnych oraz kryteriów pierwszeństwa i zasad oceny punktowej.

Kolejną formą wsparcia dziennego są **kluby**, których infrastruktura ulega sukcesywnemu rozwojowi. Działają 4 Kluby Seniora nie będące ośrodkami wsparcia w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej:

- **Klub Seniora Ciesielska 15** – ul. Ciesielska 15 prowadzony przez Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Suwałkach – 15 miejsc;
- **Klub Seniora „Oratorium 60+”** – ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 3 – prowadzony przez Parafię Rzymskokatolicką p.w. Matki Bożej Miłosierdzia w Suwałkach - 20 miejsc,
- **Klub Seniora „Dobry czas” ul. Jana Pawła II 3** – prowadzony przez Stowarzyszenie im. Ks. Jerzego Popiełuszki w Suwałkach – min. 15 miejsc

oraz

- **Suwalski Klub Seniora** – ul. Chopina 6a prowadzony przez Stowarzyszenie Aktywności Społeczno – Artystycznej „Nie Po Drodze”- 15 miejsc działający w ramach Programu wieloletniego „Senior+”.

W 2022 roku Miasto Suwałki podjęło działania na utworzenie kolejnego ośrodka wsparcia przy ul. Zastawie 38 w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025. Pozyskano środki na utworzenie i wyposażenie placówki w wysokości 200 tys. zł. Uruchomienie natomiast nastąpi w 2023 r. po uzyskaniu środków na bieżącą działalność.

Głównym celem działalności klubów jest aktywizacja i integracja osób starszych, tworzenie nowych więzi społecznych, organizowanie wzajemnej pomocy i organizacja czasu wolnego.

2.5. Pomoc instytucjonalna.

Obok środowiskowych form pomocy funkcjonuje tzw. system pomocy instytucjonalnej realizowanej wówczas, kiedy pomoc środowiskowa jest niewystarczająca bądź niepełna z uwagi na potrzebę całodobowej opieki i pielęgnacji. Osoby potrzebujące, dokonują odpowiedniego wyboru.

Takim wyborem jest pobyt w domu pomocy społecznej odpowiedniego typu adekwatnego do stanu zdrowia i rodzaju schorzenia, które dzielą się na domy, dla:

- 1) osób somatycznie chorych
- 2) osób w podeszłym wieku
- 3) przewlekle psychicznie chorych
- 4) dorosłych niepełnosprawnie intelektualnie
- 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie i fizycznie
- 6) osób uzależnionych od alkoholu

Domy pomocy społecznej świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu.

Na terenie Miasta Suwałki funkcjonuje jeden Dom Pomocy Społecznej „Kalina” o zasięgu ponadlokalnym. Dom przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych, o liczbie 195 miejsc.

Mieszkańcy Suwałk przebywają w różnych domach, w zależności od rodzaju schorzenia kierowani są do odpowiedniego typu.

Mieszkańcy Suwałk w domach pomocy społecznej z podziałem na typ w latach 2019-2021

Typ domu pomocy społecznej	Liczba mieszkańców w latach		
	2019	2020	2021
DPS „Kalina” dla osób somatycznie chorych w Suwałkach	113	115	111
<i>umieszczonych w danym roku</i>	<i>29</i>	<i>31</i>	<i>29</i>
Na terenie innych powiatów, z tego:	87	92	94
DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych	17	16	15
DPS dla osób w podeszłym wieku	10	9	9
DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych	44	49	52
DPS dla dorosłych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	16	18	18
<i>umieszczonych w danym roku</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
Łączna liczba mieszkańców przebywających w DPS, z tego	200	207	205
<i>umieszczonych w danym roku</i>	<i>39</i>	<i>42</i>	<i>41</i>
<i>liczba oczekujących na dps na 31 grudnia każdego roku</i>	<i>12</i>	<i>11</i>	<i>2</i>

Źródło: Opracowanie własne MOPR Suwałki

Najwięcej mieszkańców przebywa w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych, a następnie w dps dla osób przewlekle psychicznie chorych, w których okres oczekiwania jest dość długi. Do 2020 r. zauważamy wzrost liczby osób umieszczanych w dps, co jest niewątpliwie wynikiem starzenia się społeczeństwa, natomiast w 2021 r. odnotowujemy wyraźny spadek, co być może spowodowane jest COVID-19.

Rozdział III. Rehabilitacja społeczna i zawodowa.

3.1. Rehabilitacja społeczna

Rehabilitacja społeczna stanowi część ogólnego procesu rehabilitacji, który ma na celu integrację osób z naruszeniem sprawności organizmu, poprzez udzielenie jej pomocy w przystosowaniu się do wymagań życia społecznego i pracy zawodowej, usuwając jednocześnie ekonomiczne i społeczne przeszkody utrudniające proces rehabilitacji.

Głównym realizatorem tych zadań jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Rodzaje zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r.

3.1.1. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

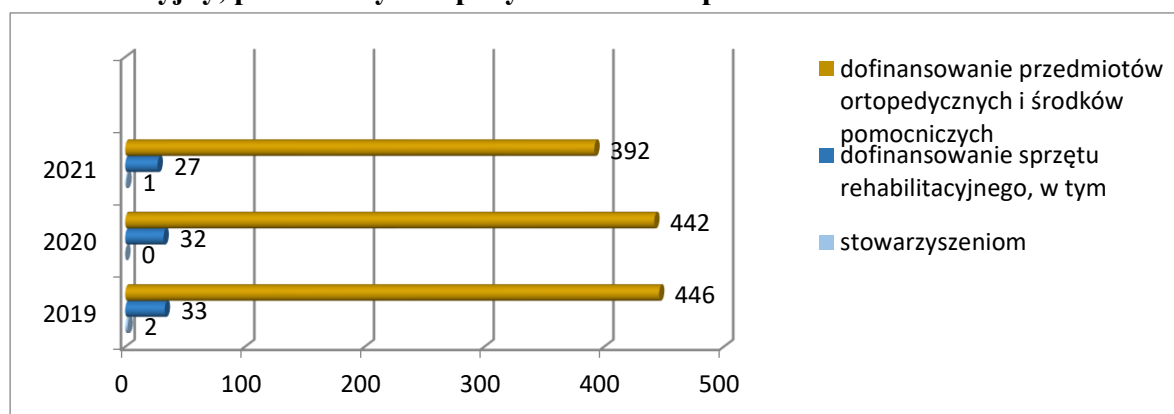
Ważnym elementem umożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie jest posiadanie przez osoby niepełnosprawne odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych. Zakup tych przedmiotów ułatwia osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w życiu codziennym.

Osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o dofinansowanie do zaopatrzenia:

- w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- w sprzęt rehabilitacyjny

O dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne stosownie do rodzaju i stopnia niepełnosprawności oraz indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności w sytuacji, gdy zachodzi wyraźna potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych

Liczba osób i podmiotów, które uzyskały dofinansowanie do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze:

Źródło: Sprawozdawczość MOPR w Suwałkach za lata 2019-2021

Największą potrzebą i priorytetem w podejmowaniu działań jest dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, które wspomagają rehabilitację leczniczą. Co roku tą formą pomocy obejmowana jest największa liczba osób.

Od 1 kwietnia 2021 roku w Mieście Suwałki funkcjonuje punkt informacyjny oraz nieodpłatna wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjno-ortopedycznego dla osób niepełnosprawnych. Prowadzi je suwalska Fundacja „DIARICE”. Do dyspozycji mieszkańców są łóżka rehabilitacyjne,

rowery trójkołowe, wózki inwalidzkie, balkoniki oraz kule łokciowe. W 2021 roku z wypożyczalni skorzystało 250 niepełnosprawnych osób, a w punkcie informacyjnym udzielono porad dla 190 osób. Zadanie jest kontynuowane w 2022 roku.

3.1.2. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

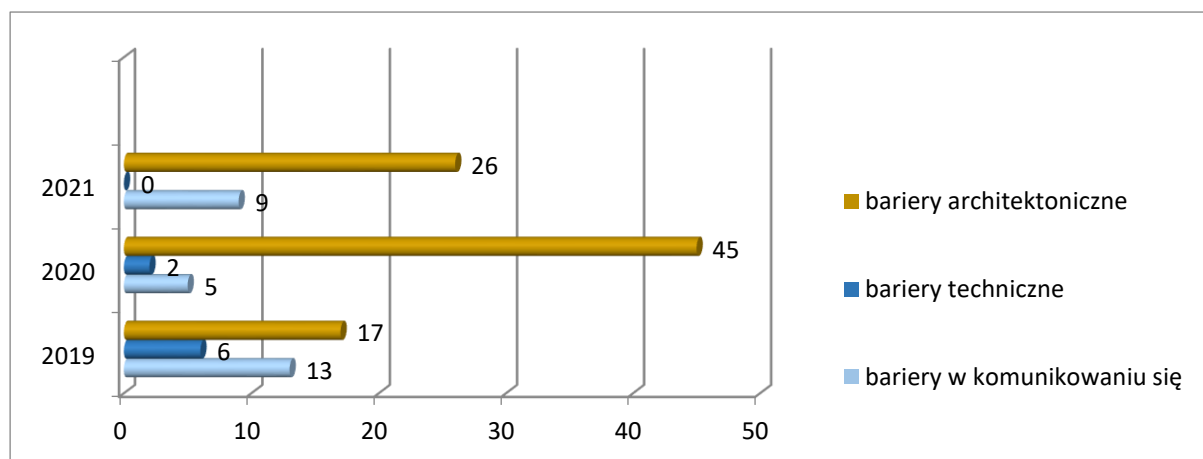
Wysokość dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych wynosi do 95% kosztów przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Przepisy przedmiotowego rozporządzenia nie definiują zakresu żadnej bariery.

W związku z powyższym można przyjąć, iż:

- **bariery architektoniczne** to wszelkie utrudnienie występujące w mieszkaniu w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym;
- **bariery techniczne** to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w miejscu zamieszkania i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie;
- **bariery w komunikowaniu się** to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji

Liczba osób, którym udzielono dofinansowania do likwidacji barier funkcjonalnych za lata 2019-2021

Źródło: Sprawozdawczość MOPR w Suwałkach za lata 2019-2021

Powyższe dane wskazują, że co roku największym zainteresowaniem cieszy się likwidacja barier architektonicznych, które w życiu osoby niepełnosprawnej stanowią poważne utrudnienia w codziennym funkcjonowaniu. Systematyczna likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się wpływa na wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych, umożliwia im łatwiejsze funkcjonowanie oraz zapobiega izolacji oraz wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.

3.1.3. Turnusy rehabilitacyjne

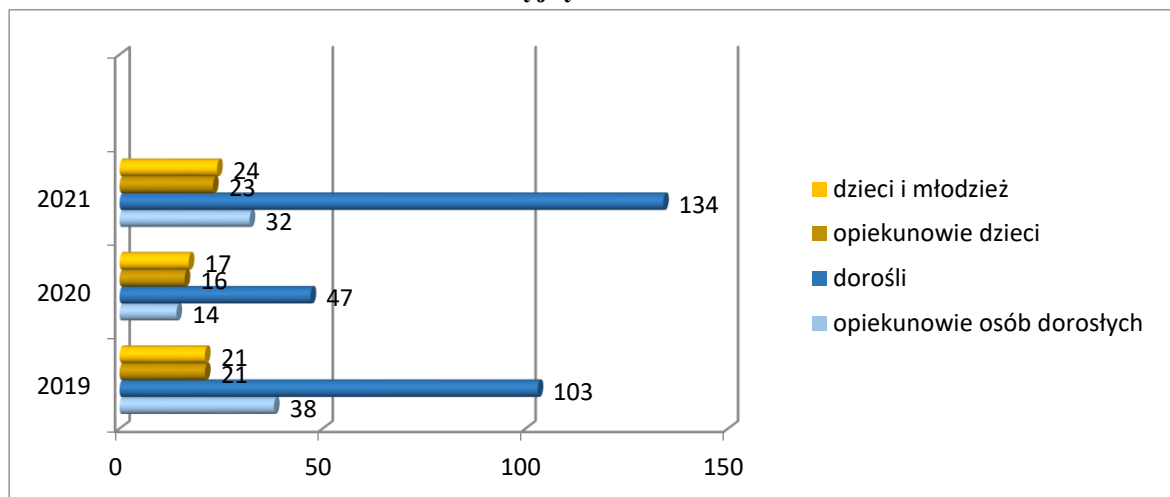
Turnusy rehabilitacyjne odbywają się w grupach zorganizowanych o podobnych potrzebach w zakresie rehabilitacji ze względu na rodzaj niepełnosprawności. Trwają co najmniej 14 dni. Każda grupa turnusowa ma opracowany program rehabilitacji odpowiedni do schorzeń uczestników, realizowany przy udziale kadry specjalistów.

Turnusy rehabilitacyjne sprzyjają kontaktom z otoczeniem i pobudzają do samodzielnego funkcjonowania i rozwoju osobistego. W odróżnieniu od pobytów sanatoryjnych NFZ, które koncentrują się na rehabilitacji leczniczej osób indywidualnych, na turnusach znaczącą wagę

przykłada się do aktywności społecznej i zorganizowanych działań grupowych obok poprawy stanu zdrowia w ramach rehabilitacji leczniczej.

Turnusy rehabilitacyjne cieszą się zazwyczaj dużym zainteresowaniem wśród osób niepełnosprawnych, jednak w 2020 r. odnotowano jego znaczny spadek. Obostrzenia wprowadzone z powodu epidemii COVID-19 spowodowały, że organizatorzy turnusów zamknęli swoje ośrodki, sanatoria i uzdrowiska, a ponadto ze strony osób niepełnosprawnych drastycznie spadło zainteresowanie tą formą rehabilitacji.

Liczba uczestników turnusów rehabilitacyjnych w latach 2019-2021

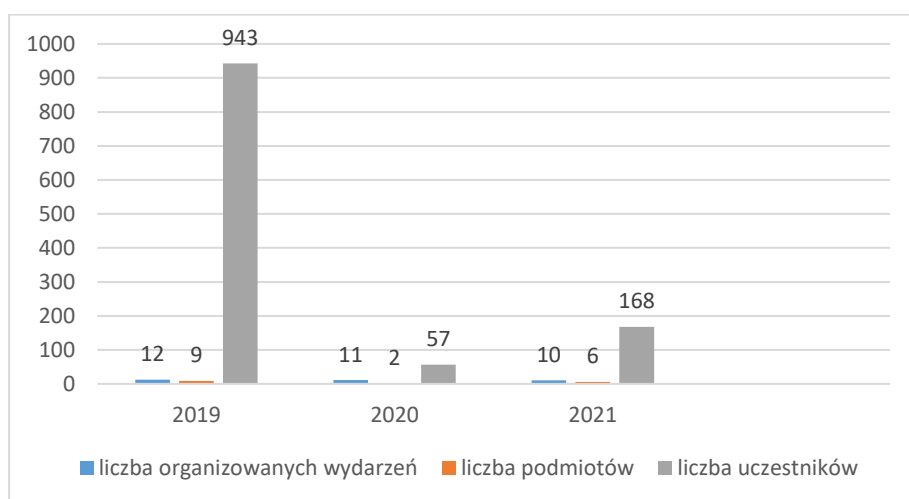

Źródło: Sprawozdawczość MOPR w Suwałkach za lata 2019-2021

3.1.4. Sport, kultura, rekreacja i turystyka

Zadania z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki dofinansowane do roku 2019 cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród osób niepełnosprawnych, o czym świadczy znaczny udział tych osób w realizowanych wtedy wydarzeniach.

Liczba uczestników w działaniach integracyjnych w latach 2019 -2021

Źródło: Sprawozdawczość MOPR w Suwałkach za lata 2019-2021

Ogłoszenie stanu epidemii w 2020 r. nie sprzyjało integracji i uczestnictwu osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. W 2020 r. nie zrealizowano już wszystkich zaplanowanych wydarzeń, zaś w 2021 r. organizacje pozarządowe również ograniczyły działalność w tym zakresie, jednak 6 organizacji podjęło się wyzwania zorganizowania wydarzeń o charakterze kulturalnym sportowym i turystycznym.

Więzi społeczne są niezwykle istotne w życiu osoby niepełnosprawnej, ponieważ chronią ją przed osamotnieniem i zapewniają zaspokojenie potrzeby przynależności i integracji społecznej. Wykluczenie osób niepełnosprawnych z życia społecznego wiąże się z trudnościami w nawiązywaniu relacji międzyludzkich lub ich brakiem, a często z barierą ekonomiczną.

Niepełnosprawni mieszkańcy naszego miasta mają możliwość integracji poprzez uczestnictwo w różnego rodzaju spotkaniach, wydarzeniach kulturalnych, sportowych, wyjazdach turystycznych.

3.2. Rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa jest kolejnym aspektem procesu rehabilitacyjnego. Polega ona na działaniach, których celem jest pomoc osobie niepełnosprawnej w zdobyciu oraz utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego dzięki korzystaniu z poradnictwa zawodowego, szkoleń zawodowych i pośrednictwa pracy.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych jest nie tylko sposobem osiągnięcia niezależności ekonomicznej, ale również czynnikiem który buduje poczucie własnej wartości oraz przyczynia się do samorealizacji i szeroko rozumianej integracji społecznej.

Osoby niepełnosprawne mają prawo do pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami.

W roku 2020, jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach, spośród 222 niepełnosprawnych bezrobotnych pracę podjęło 37 osób, w tym pracę subsydiowaną 5 osób:

- na miejscach pracy refundowanych ze środków FP – 2 osoby,
- na miejscach pracy refundowanych ze środków PFRON – 1 osoba,
- prace interwencyjne - 1 osoba,
- podjęcie działalności gospodarczej – 1 osoba,
- staż – 1 osoba.

3.2.1. Program „Aktywny Samorząd”

Wsparciem z zakresu rehabilitacji zawodowej jest, od lat realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Pilotażowy **program „Aktywny samorząd”** finansowany z PFRON.

Celem programu jest likwidacja barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.

Projekt kierowany jest głównie do osób niepełnosprawnych do 18 r. życia, kontynuujących naukę na poziomie wyższym, będących w wieku aktywności zawodowej, lub aktywnych zawodowo pomimo wieku emerytalnego.

W ramach, programu realizowano następujące działania:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową

Obszar	Zadanie	Nazwa zadania	Liczba osób, którym udzielono pomocy w latach		
			2019	2020	2021
obszar A	Likwidacja bariery transportowej				
	zad. 1	pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu dla osób z dysfunkcją narządu ruchu	0	0	3
	zad. 2	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu	0	1	1
	zad. 3	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu	0	0	0
	zad. 4	przystosowanie samochodu dla osoby z dysfunkcją narządu słuchu	0	0	0
obszar B	likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym				
	zad. 1	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania - osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności (do	5	9	8

		16 r. życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych			
	zad. 2	dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	1	1	1
	zad. 3	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania - osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku	3	4	2
	zad. 4	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania - osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy	10	5	5
obszar C	likwidacja barier w poruszaniu się				
	zad. 1	pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego napędzie elektrycznym	0	1	4
	zad. 2	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	4	3	3
	zad. 3	pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	3	4	5
	zad. 4	Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy co najmniej na III poziomie jakości	0	0	0
	zad. 5	pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego	1	3	4
obszar D	dofinansowanie pobytu dziecka osoby niepełnosprawnej w żłobku lub przedszkolu		1	0	0
Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym			17	12	22

W 2019 r. z wsparcia finansowego skorzystało 43 osoby, w 2020 – 39, zaś w 2021 r. - 53. Łącznie na realizację programu wydatkowano kwotę 780.124 zł.

3.2.2. „Program wyrównywania różnic między regionami”

Celem strategicznym programu jest wyrównywanie różnic między regionami w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych, poprzez likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się, transportowych oraz aktywizację zawodową zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie. W latach 2019 -2021 ze środków PFRON pozyskano kwotę 674.410 zł w ramach, której:

- zakupiono schodolaz do Szkoły Podstawowej nr 4 im. ks. K.A.Hamerszmita w Suwałkach;
- zakupiono schodolaz do Zespołu Szkół nr 6 im. Karola Brzostowskiego w Suwałkach;
- zlikwidowano bariery architektoniczne w Szkole Podstawowej nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Aleksandry Piłsudskiej w Suwałkach;
- wyremontowano łazienki mieszkańców Domu Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach;
- zakupiono samochód przystosowany do przewozu osób na wózkach inwalidzkich do DPS „Kalina” w Suwałkach;
- zmodernizowano łazienki z przeznaczeniem dla osób niepełnosprawnych w I Liceum Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Konopnickiej w Suwałkach;
- zamontowano platformy dla niepełnosprawnych w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 1w Suwałkach;
- wybudowano pochylnię przeznaczoną dla osób niepełnosprawnych w Przedszkolu nr 3 im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Suwałkach;
- wybudowano pochylnię przeznaczoną dla osób niepełnosprawnych w Przedszkolu nr 10 im. Marii Konopnickiej w Suwałkach;
- zakupiono 9-cio miejscowy mikrobus do przewozu osób niepełnosprawnych z przeznaczeniem dla Niepublicznej Terapeutycznej Szkoły Podstawowej „Bajka” w Suwałkach.

3.2.3. Podmioty ekonomii społecznej

Alternatywą dla otwartego rynku pracy są przedsięwzięcia z obszaru ekonomii społecznej, które służą dla osób na nim defaworyzowanych i jednocześnie stanowią alternatywę dla transferów socjalnych dając pracę zamiast zasiłku.

Pojęcie ekonomii społecznej w swojej idei akcentuje cele społeczne w podejmowanych działaniach nad celami nastawionymi na zysk. W swoich założeniach ekonomia społeczna, otwiera się na osoby, którym grozi marginalizacja społeczna i zawodowa. Ich rola sprowadza się do przygotowania swoich podopiecznych do świadczenia pracy.

Ekonomia społeczna radzi sobie z zaspokajaniem i wypełnianiem potrzeb, których nie mogą wypełnić inne sektory. Podmioty działają w różnych formach prawno-organizacyjnych.

Na terenie Suwałk Powiatowy Urząd Pracy w 2021 r. współpracował poprzez dofinansowanie kosztów zatrudnienia z 5 spółdzielniami socjalnymi, które działają na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej jej członków oraz ich środowiska lokalnego.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej o charakterze społeczno-zawodowym, możemy wyróżnić:

- **Centrum Integracji Społecznej**, które powstało w 2014 r. prowadzone przez Stowarzyszenie Dla Rozwoju w Suwałkach. Jego działalność ma charakter przede wszystkim edukacyjny, a jeden z jej elementów stanowi praca uczestników. W centrum kształtowane są umiejętności pozwalające na pełnienie ról społecznych. W 2021 r. w zajęciach opartych na realizacji indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego uczestniczyło 36 osób, w tym 10 osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim oraz 3 osoby w stopniu umiarkowanym.
- **Warsztaty Terapii Zajęciowej** funkcjonują w Suwałkach i Filipowie, z których korzysta 45 mieszkańców Suwałk. Zadania realizowane przez WTZ odbywają się poprzez ogólne usprawnianie uczestników, rozwijanie ich zaradności osobistej, umiejętności wykonywania czynności życia codziennego, funkcjonowania w środowisku społecznym oraz rozwijanie psychofizycznych sprawności, koniecznych w pracy. Ważny element pracy uczestników WTZ to rozwijanie podstawowych, a także specjalistycznych umiejętności zawodowych, które umożliwią podjęcie pracy w zakładzie aktywności zawodowej, bądź innej pracy zarobkowej.
- **Zakład Aktywności Zawodowej** funkcjonuje w pobliskim Lipniaku. Obecnie pracuje tam 40 osób niepełnosprawnych, z czego 24 to mieszkańcy Suwałk. W 2021 r. 1 osoba podjęła zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Jest subsydiowanym przedsiębiorstwem integracji zawodowej. Zatrudnia osoby niepełnosprawne znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji, których integracja na otwartym rynku pracy jest mało prawdopodobna. Zakłady aktywności zawodowej stanowią pewien pomost pomiędzy rehabilitacją społeczną i zawodową prowadzoną w warsztacie terapii zajęciowej, a otwartym rynkiem pracy. W zakładach aktywności zawodowej osoby niepełnosprawne uczą się samodzielności i odpowiedzialności, wyrabiają nawyki punktualności i systematyczności. Realizowane indywidualne plany rehabilitacji pomagają w osiągnięciu optymalnego poziomu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz możliwości podjęcia zatrudnienia w warunkach normalnych.

3.3. Przewóz osób niepełnosprawnych jako element rehabilitacji społecznej i zawodowej

Miasto Suwałki mając na uwadze potrzebę integracji ze środowiskiem osób niepełnosprawnych organizuje przewóz dostosowanymi środkami transportu, zwłaszcza:

- dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej
  - osobom z dysfunkcją narządu ruchu i w podeszłym wieku
- w celu:

- realizacji obowiązku szkolnego dzieci i młodzieży
- leczenia i rehabilitacji

- uczestnictwa w życiu zawodowym, społecznym i kulturalnym mieszkańców

Przewóz osób niepełnosprawnych w latach 2019-2021

zakres osobowy	Liczba przewozów w latach		
	2019	2020	30.06.2021
osoby dorosłe	5674	4015	2822
dzieci i młodzież ucząca się	7182	4094	3747
Ogólna liczba przejazdów	12856	8109	6569

Źródło: Dane MOPR w Suwałkach

W 54 % przewozy dotyczą niepełnosprawnych uczniów w celu realizacji obowiązku szkolnego. Zauważamy zmniejszone zapotrzebowanie na przewóz związany z przewozem uczniów, który może wynikać z zakończonej edukacji, czy wykorzystywania przez rodziców własnych środków transportu, a także edukację zdalną w okresie epidemii.

3.3.1. „Usługi door-to-door w Mieście Suwałki” W roku 2021 Miasto Suwałki przystąpiło do projektu grantowego pn. „usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie: 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, na który pozyskano środki w wysokości 722.150,01 zł.

Celem projektu jest zaspokajanie potrzeb transportowych mieszkańców Suwałk mających trudności w samodzielnym przemieszczaniu się w celu aktywizacji społeczno-zawodowej poprzez zakup nowego środka transportu i uruchomienie usługi door-to-door.

Adresatami programu są:

- pełnoletni mieszkańcy Suwałk, a jednocześnie niepełnosprawni z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności mający trudności w samodzielnym przemieszczaniu się, ale nie mają możliwości korzystania z transportu publicznego lub przewozu osób niepełnosprawnych organizowanego ze środków budżetu samorządowego, budżetu państwa lub środków PFRON.
- w pierwszej kolejności do korzystania z usług uprawnione są osoby niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, poruszające się na wózkach inwalidzkich, aktywne zawodowo.
- w dalszej kolejności do korzystania z usług uprawnione są:
  - osoby legitymujące się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem kodu:
    - 05-R - upośledzenie narządu ruchu,
    - 10-N – choroby neurologiczne,
    - 04 – O – choroby narządu wzroku, osoby niewidome i ociemniałe;
  - osoby nie posiadające orzeczenia, które ze względu na wiek lub chorobę mają trudności w samodzielnym przemieszczaniu się np. ze względu na dysfunkcję narządu ruchu ograniczającą sprawność, w tym poruszają się na wózku inwalidzkim, o kulach, balkoniku, bądź wykazują inne psychosomatyczne ograniczenia itp.

W 2021 r. z usług skorzystało 76 osób. Zrealizowano 915 przejazdów w celach:

- aktywizacji społecznej - 230;
- aktywizacji zawodowej – 260;
- aktywizacji zdrowotnej - 59;
- aktywizacji edukacyjnej - 5.

Łącznie przejechano 7501 km.

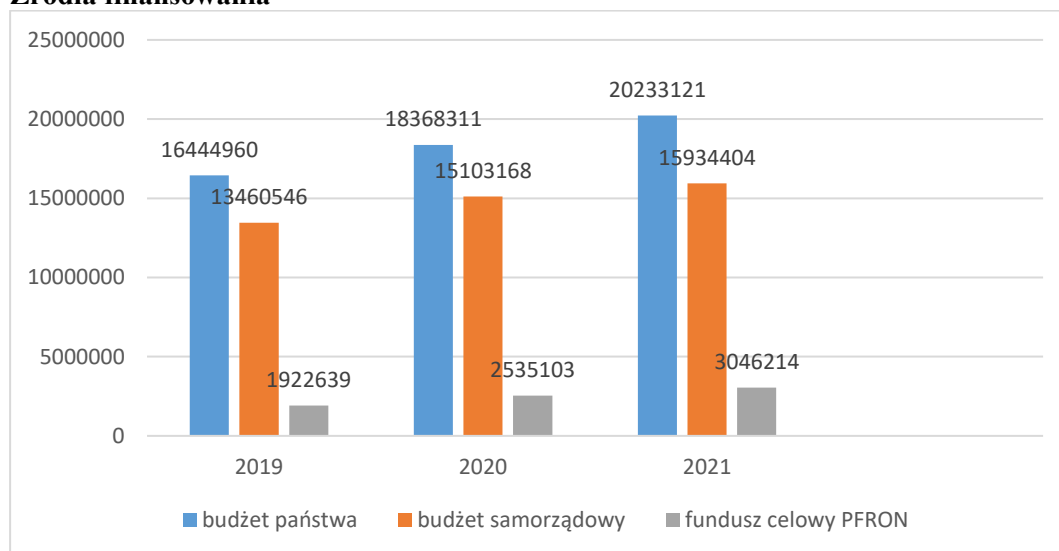
3.4. Finansowanie pomocy na rzecz osób niepełnosprawnych

Samorząd terytorialny wykonuje szereg zadań z zakresu wspierania osób niepełnosprawnych.

Realizacja zadań na rzecz osób niepełnosprawnych oparta jest na różnych źródłach finansowania. Dominuje budżet państwa, budżet samorządowy i Fundusz PFRON.

Wydatki Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Suwałkach i niektórych instytucji pomocy z podziałem na źródła finansowania obrazuje poniższy wykres

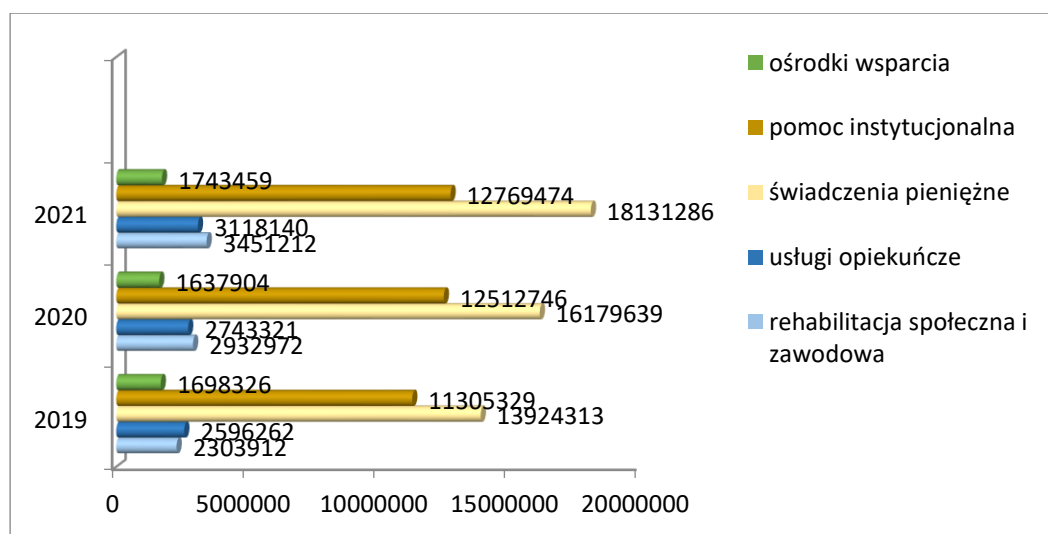
Źródła finansowania

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach

W 2021 r. budżet państwa stanowił 51,6 % ogółu wydatków na realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych i zasilał głównie sferę świadczeń pieniężnych. Udział budżetu samorządowego 40,6 %, z którego pokrywane są w szczególności wydatki związane z zabezpieczeniem usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania i domach pomocy społecznej oraz przewozu osób niepełnosprawnych. Natomiast 7,8 % stanowi udział środków Funduszu PFRON, z którego finansowane są zadania powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Nakłady z tytułu niepełnosprawności na poszczególne kategorie wydatków ponoszone przez MOPR w Suwałkach oraz instytucje pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach

Największe nakłady, z tendencją wzrostową, ponoszone są na świadczenia pieniężne związane z występującą niepełnosprawnością.

Znaczące wydatki pochłania pomoc instytucjonalna, w odniesieniu do osób wymagających całodobowej opieki i pielęgnacji.

Na zbliżonym poziomie kształtują się wydatki związane z usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania oraz rehabilitacją społeczną i zawodową.

3.5. Rola organizacji pozarządowych w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe odgrywają ważną rolę w środowisku osób niepełnosprawnych. Na terenie naszego miasta działa około 40 organizacji i stowarzyszeń w zakresie pomocy społecznej, w tym działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Podjętym szereg inicjatyw, w szczególności, w zakresie:

- integracji społecznej,
- rehabilitacji dzieci i młodzieży;
- edukacji;
- poradnictwa specjalistycznego;
- terapii;
- promowania i rozwoju wolontariatu;
- pomocy rzeczowej, itp.

Dobra współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi to jeden z fundamentów społeczeństwa obywatelskiego. Współpraca ta jest istotnym czynnikiem integrującym i aktywizującym mieszkańców w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Oparta na zasadzie partnerstwa zwiększa efektywność działań związanych z realizacją zadań własnych i zleconych. Partnerska współpraca władz samorządowych z organizacjami pożytku publicznego w istotny sposób wzbogaca miejską ofertę usług dla tych grup mieszkańców.

3.6. Zasoby instytucjonalne i realizatorzy Programu

Infrastruktura społeczna stanowi materialną podstawę różnego rodzaju usług. Z analizy obecnego stanu infrastruktury społecznej Miasta Suwałki wynika, że istnieje potrzeba ciągłego jej rozwoju w korelacji ze zmieniającymi się potrzebami społeczeństwa.

Infrastruktura społeczna przedstawia się następująco:

- 1) Miasto Suwałki;
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie;
- 3) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności;
- 4) Środowiskowe Domy Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Niepełnosprawnych Intelaktualnie -69 miejsc;
- 5) Mieszkania treningowe – 6 miejsc;
- 6) Mieszkanie wspierane -3 miejsca;
- 7) Warsztat Terapii Zajęciowej – 35 miejsc;
- 8) Dom Pomocy Społecznej „Kalina”- 195 miejsc;
- 9) Dom Dziennego Pobytu „Kalinka” – 15 miejsc;
- 10) Kluby Seniora – 65 miejsc;
- 11) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna;
- 12) Powiatowy Urząd Pracy;
- 13) SPZOP im. Jana Pawła II w Suwałkach (Zakład Opiekuńczo-Leczniczy – 22 miejsca; Zakład Opiekuńczo-Leczniczy dla Pacjentów Wentylowanych Mechanicznie – 14 miejsc; Hospicjum stacjonarne - 14 miejsc);
- 14) SPSP ZOZ w Suwałkach Zakład Pielęgnacyjno–Opiekuńczy Psychiatryczny – 65 miejsc;
- 15) Placówki oświatowe;
- 16) Szkolnictwo wyższe;
- 17) Placówki służby zdrowia;
- 18) Placówki kulturalno - sportowo – rekreacyjne;

- 19) Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej;
- 20) Zarząd Budynków Mieszkalnych TBS Sp. z o.o.;
- 21) Pracodawcy zatrudniający osoby niepełnosprawne;
- 22) Organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego

Rozdział IV. Podstawowe założenia Programu

Dokonana analiza danych pozwoliła na określenie najistotniejszych problemów nurtujących środowiska osób niepełnosprawnych ustalenia ich przyczyn i opracowania działań niezbędnych do ich łagodzenia.

Osoby niepełnosprawne i ich rodziny stanowią szczególną grupę środowiska lokalnego. Specyfika ich potrzeb i oczekiwań wymaga funkcjonowania szeregu placówek oraz inicjowania i realizowania wielu działań, które uchronią te osoby, stworzą im warunki egzystencji i rozwoju, zmotywują do aktywności i zaradności, urzeczywistniając tym samym zasadę wyrównywania szans i integracji ze społeczeństwem.

4.1. Adresaci Programu

Nowoczesne rozumienie rehabilitacji i aktywizacji osób niepełnosprawnych zakłada jak najpełniejszą współpracę pomiędzy instytucjami i grupami odpowiedzialnymi za wieloetapowy i wielopłaszczyznowy proces integracji, gdyż samodzielne uporanie się z tak kompleksowym zadaniem nie jest możliwe. W związku z tym adresatami niniejszego Programu są mieszkańcy Suwałk, w szczególności:

- 1) osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 2) opiekunowie osób niepełnosprawnych;
- 3) otoczenie osób niepełnosprawnych jako ogół instytucji i organizacji, z którymi osoba niepełnosprawna może się komunikować, podejmując aktywność społeczną i zawodową;
- 4) dzieci i młodzież niepełnosprawna;
- 5) pensjonariusze placówek opiekuńczych;
- 6) osoby zależne, osoby sprawujące opiekę nad osobą zależną lub po zakończonym okresie sprawowania opieki.

4.2. Cel Programu

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu oraz integracja ze społeczeństwem osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i osób starszych zamieszkałych na terenie m. Suwałki

Cele szczegółowe:

1. Zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i starszych.
2. Wspieranie działań służących rehabilitacji, promocji zdrowia i kształtujących zdrowy styl życia.
3. Stwarzanie warunków do zatrudniania i przeciwdziałania skutkom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz integracji ze środowiskiem.

4.3. Kierunki i zadania realizacyjne

Cel 1: Zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i starszych				
Kierunek 1. Usuwanie barier psychospołecznych w procesie integracji osób niepełnosprawnych, starszych i ich rodzin ze środowiskiem				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1.1.1.	Edukacja społeczności lokalnej, a zwłaszcza dzieci i młodzieży w zakresie akceptacji, szacunku i empatii wobec osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku poprzez zajęcia edukacyjne w szkołach, akcje społeczne/imprezy integracyjne/ międzypokoleniowe	2022-2026	UM Wydział Oświaty i Wychowania, NGO	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach edukacyjnych/imprezach integracyjnych/międzypokoleniowych
1.1.2.	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych promujących udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym -kulturalnym, edukacji, sporcie, rekreacji i turystyce	2022-2026	MOPR, Miasto Suwałki	Liczba dofinansowanych projektów i imprez na rzecz integracji osób niepełnosprawnych/ liczba uczestników
1.1.3.	Promowanie wolontariatu w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych	2022-2026	NGO	Liczba wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych
1.1.4.	Kształtowanie umiejętności i rozwijanie kompetencji społecznych poprzez udział w treningach/warsztatach itp.	2022-2026	NGO, ŚDS, DDP „Kalinka”	Liczba podmiotów/liczba uczestników
1.1.5.	Promocja działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz ich twórczości artystycznej i osiągnięć	Proces ciągły	ŚDS, WTZ, DPS, NGO	Liczba wystaw, konkursów, publikacji/audycji
Kierunek 2. Tworzenie środowiska dostępnego dla osób niepełnosprawnych				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1.2.1.	Likwidacja barier w obiektach użyteczności publicznej (windy, podjazdy, pochylnie, punkty obsługi interesantów zwłaszcza dla osób na wózkach inwalidzkich)	2022-2026	Instytucje publiczne	Liczba zlikwidowanych lub zastosowanych rozwiązań w celu likwidacji barier architektonicznych/
1.2.2.	Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się zgodnie z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	2022-2026	MOPR	Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych/ w komunikowaniu się/ technicznych

1.2.3.	Likwidacja barier w komunikowaniu się	2022-2026	Institucje publiczne	Liczba instytucji publicznych
1.2.4.	Utrzymanie i rozwijanie bazy środków transportu dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych z różnego rodzaju dysfunkcjami, a zwłaszcza narządu ruchu	2022-2026	UM, PGK, SOK, Biblioteka Publiczna	Liczba samochodów do przewozu osób niepełnosprawnych / liczba przejazdów
1.2.5.	Likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową (AS)	2022-2026	MOPR	Liczba osób korzystających ze wsparcia/ liczba umów

Kierunek 3. Zapewnianie dostępu do informacji na równi z innymi członkami społeczeństwa

	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
1.3.1.	Praca socjalna na rzecz osób niepełnosprawnych jako forma doradcza i wspomagająca	2022-2026	MOPR, PO-W, DPS, ośrodki wsparcia, PZ	Liczba porad socjalnych
1.3.2.	Wsparcie osób niepełnosprawnych w swobodnym dostępie do informacji i usług poprzez dostosowywanie stron internetowych do ich potrzeb	2022-2026	Institucje publiczne	Liczba dostosowanych stron internetowych do osób niepełnosprawnych/liczba informacji zamieszczanych
1.3.3.	Udostępnianie informacji na stronach internetowych oraz zamieszczanie tam do pobrania różnego rodzaju wniosków, podań	2022-2026	Institucje publiczne	Liczba udostępnianych /informatorów /rodzaju ulotek

Cel 2: Wspieranie działań służących rehabilitacji, promocji zdrowia i kształtujących zdrowy styl życia

Kierunek 1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych, chorych, w podeszłym wieku i ich rodzin

	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
2.1.1.	Orzecznictwo o niepełnosprawności jako element poprawy społecznego i zawodowego funkcjonowania	2022-2026	MOPR-PZ	liczba orzeczeń o niepełnosprawności/o stopniu niepełnosprawności
2.1.2.	Wspieranie rodzin z dzieckiem o ciężkich i nieodwracalnych upośledzeniach albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu	2022-2026	MOPR	liczba dzieci urodzonych z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem uprawnionych do świadczeń na podstawie ustawy „Za życiem”
2.1.3.	Obejmowanie rodzin i osób pomocą finansową o charakterze stałym, okresowym i jednorazowym	2022-2026	MOPR	liczba rodzin objętych pomocą społeczną /liczba rodzin z niepełnosprawnością

				liczba osób pobierających dodatki z tytułu kształcenia i rehabilitacji
				liczba osób pobierających zasiłki pielęgnacyjne
2.1.4.	Organizowanie pomocy rzeczowej (opał, gorący posiłek, dowóz do miejsca zamieszkania)	2022-2026	MOPR	liczba osób objętych pomocą rzeczową -opał/posiłek/posiłek z dowozem
2.1.5.	Opracowywanie i realizacja programów osłonowych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	2022-2026	MOPR, UM, NGO	liczba programów osłonowych/liczba osób
Kierunek 2. Poprawa dostępu do usług o charakterze rehabilitacyjnym, zdrowotnym i profilaktycznym				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
2.2.1.	Dofinansowywanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych	2022-2026	MOPR	liczba osób, którym dofinansowano udział w turnusie rehabilitacyjnym
2.2.2.	Dofinansowywanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	2022-2026	MOPR	liczba udzielonych dofinansowań do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
2.2.3.	Podejmowanie inicjatyw tworzenia i rozwoju usług geriatrycznych	2022-2026	Służba zdrowia	liczba poradni geriatrycznych
Kierunek 3. Rozwój alternatywnych form środowiskowej i stacjonarnej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i starszymi				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
2.3.1.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	2022-2026	MOPR	liczba osób objętych usługami opiekuńczymi/specjalistycznymi usługami opiekuńczymi
2.3.2.	Zapewnianie wsparcia asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	2022-2026	MOPR, NGO	liczba asystentów/Liczba osób objętych wsparciem
2.3.3.	Rozwijanie usług opieki wytchnieniowej	2022-2026	MOPR, DPS, NGO	liczba opiekunów objętych wsparciem
2.3.4.	Pomoc finansowa dla osób sprawujących opiekę nad zależnymi członkami rodziny (świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna)	2022-2026	MOPR	liczba osób pobierających świadczenia pielęgnacyjne/ specjalne zasiłki opiekuńcze/zasiłki dla opiekuna

2.3.5.	Wspieranie funkcjonowania i rozwój ośrodków wsparcia zapewniających opiekę dzienną, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi (śds, ddp, kluby seniora)	2022-2026	UM, ŚDS, MOPR, DPS, NGO	liczba ośrodków wsparcia/liczba uczestników/liczba oczekujących
2.3.6.	Tworzenie i rozwój mieszkań chronionych (mieszkania treningowe, wspierane, wspomagane)	2022-2026	ŚDS, MOPR, NGO	liczba mieszkań chronionych/liczba miejsc/uczestników/liczba oczekujących
2.3.7.	Tworzenie lokali/mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	2022-2026	ZBM TBS Sp.z o.o.	Liczba mieszkań udostępnionych osobom niepełnosprawnym
2.3.8.	Zapewnianie całodobowej opieki w domach pomocy społecznej	2022-2026	UM, DPS, MOPR	liczba osób w domach pomocy społecznej/umieszczonych w danym roku/liczba oczekujących
2.3.9.	Zapewnianie opieki długoterminowej i krótkoterminowej poprzez wspieranie istniejących i rozwój zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych i opiekuńczo – leczniczych	2022-2026	Placówki służby zdrowia	liczba ZPO/liczba miejsc/liczba pacjentów
				liczba ZOL/liczba miejsc/liczba pacjentów
Cel szczegółowy 3. Stwarzanie warunków do zatrudniania i przeciwdziałania skutkom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych				
Kierunek 1. Promocja i aktywizacja lokalnego rynku pracy oraz kształtowanie postaw prozatrudnieniowych wśród pracodawców i osób niepełnosprawnych				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
3.1.1.	Wsparcie doradcy zawodowego	2022-2026	PUP	liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniem
3.1.2.	Szkolenia zawodowe -przygotowywanie zawodowe dorosłych, w tym dofinansowywanie kosztów szkoleń przygotowujących osoby niepełnosprawne do podjęcia zatrudnienia	2022-2026	PUP	liczba osób, które ukończyły szkolenia
3.1.3.	Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	2022-2026	MOPR	liczba dofinansowań
3.1.4.	Pośrednictwo pracy – organizowanie giełd pracy, pozyskiwanie ofert pracy	2022-2026	PUP	liczba zgłoszonych miejsc pracy osobom niepełnosprawnym.
3.1.5.	Organizacja staży w celu uzyskania doświadczenia zawodowego przez osoby niepełnosprawne	2022-2026	PUP	liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniem

3.1.6.	Upowszechnianie informacji o możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz o korzyściach dla pracodawców	2022-2026	PUP	liczba zawartych umów z pracodawcami
Kierunek 2. Zwiększanie potencjału zawodowego i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez reintegracja zawodową i społeczną				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
3.2.1.	Prace interwencyjne	2022-2026	PUP, Pracodawcy	liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniem
3.2.2.	Zwrot kosztów doposażenia stanowisk pracy	2022-2026	PUP, MOPR, Pracodawcy	liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniem
3.2.3.	Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikom niepełnosprawnym	2022-2026	PUP, Pracodawcy	liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniem.
3.2.4.	Realizacja Programów na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób bezrobotnych, w tym niepełnosprawnych (m.in. „Aktywny Samorząd” i inne w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy	2022-2026	MOPR, PUP	liczba zrealizowanych Programów /liczba uczestników
				liczba osób, które otrzymały dofinansowanie w ramach Programu „Aktywny Samorząd”
				liczba uczestników w projektach aktywizujących bezrobotnych
3.2.5.	Rozwój i wspieranie funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym (KIS, CIS, WTZ,ZAZ, SS, spółki non profit)	2022-2026	Podmioty ekonomii społecznej, PUP, MOPR	liczba uczestników WTZ
				liczba uczestników CIS/KIS
				liczba uczestników ZAZ
				liczba spółdzielni socjalnych
				Liczba spółek non profit
3.2.6.	Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej lub rolniczej	2022-2026	PUP	liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniem
Cel szczegółowy 4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz integracji ze środowiskiem				
Kierunek 1. Rozpoznanie i zapewnienie właściwych form kompleksowej pomocy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki

4.1.1.	Diagnozowanie potrzeb i możliwości rozwojowych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.	2022-2026	PP-P	liczba diagnozowanych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
4.1.2.	Poradnictwo dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i ich rodzin.	2022-2026	PP-P	liczba porad udzielonych niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży i ich rodzinom
4.1.3.	Dostosowywanie programów nauczania oraz metod do możliwości rozwojowych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	2022-2026	Placówki oświatowe	liczba dzieci objętych kształceniem specjalnym
Kierunek 2. Rozwijanie systemu wsparcia na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodzin				
	Działania	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
4.2.1.	Prowadzenie i tworzenie (zgodnie z zapotrzebowaniem) oddziałów integracyjnych i specjalnych w jednostkach oświatowych.	2022-2026	Placówki oświatowe	liczba dzieci z niepełnosprawnością w szkołach/przedszkolach liczba oddziałów integracyjnych i specjalnych
4.2.2.	Rozwój ośrodków prowadzących wczesne wspomaganie.	2022-2026	Wydział Oświaty i Wychowania	liczba ośrodków/ liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie
4.2.3.	Stwarzanie warunków do korzystania z prawa do powszechnej edukacji.	2022-2026	Wydział Oświaty i Wychowania	liczba dzieci i młodzieży, której zapewniono bezpłatny transport związany z realizacją obowiązku szkolnego

4.4. Monitoring i ewaluacja

Koordynatorem Programu i w znacznej części realizatorem zadań będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Monitoring programu będzie odbywał się na podstawie sporządzanej sprawozdawczości rocznej z wykonywanych zadań. Zbierane informacje będą poddawane ocenie w zakresie kierunków działań ujętych w Programie - Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Suwałk i przesyłane do Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz publikowane na www.mopr.suwalki.pl

Program stanowi dokument otwarty może podlegać modyfikacjom w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych Miasta Suwałki.

4.5. Źródła finansowania

- 1) budżet państwa;
- 2) budżet samorządowy;

- 3) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 4) środki własne instytucji i organizacji pozarządowych;
- 5) środki zewnętrzne;
- 6) Narodowy Fundusz Zdrowia.

4.6. Podstawy prawne

- 1) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 2) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 3) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- 4) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- 5) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 6) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 7) ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- 8) ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 9) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych
- 10) Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022;
- 11) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki na lata 2016 – 2025;
- 12) inne akty prawne regulujące kwestię osób niepełnosprawnych.

